

DAĞITIM ÖZELLEŞTİRMELERİNDE UZATMALAR YETMEDİ...

Dağıtımda devir bilmecesi

Hayati KÜÇÜK
EMO Hukuk Müşaviri

Elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirmelerinin son aşaması olan yedi dağıtım bölgesinin ihalesinde uzatmalar oynanıyor. Hisse devir sözleşmesi imzalamak üzere Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) tarafından davet edilen şirketler ek süre talep ettiler. Teklif bedellerinin yüzde 2'si oranında ek teminat vermeleri şartıyla kendilerine, 30 Haziran 2011 günü mesai bitimine kadar ek süre tanındı. 30 Haziran tarihi itibarıyla, Dicle Elektrik Dağıtım A.Ş. için en yüksek teklifi veren şirket dışında, ek teminatlar yatırılmadı. Buna rağmen ÖİB, şirketlere ikinci defa, 25 Temmuz 2011 tarihine kadar ek süre tanıdı.

Uzatımlar hukuken sorunlu

İhale şartnamelerine göre, idarenin bildireceği süre içerisinde satış bedelini ya da peşinatı yatırmayan şirketlerin geçici teminatlarının irat kaydedilmesi gerekiyor. Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve

İhale Yönetmeliği'nde ise ÖİB'nin sözleşme imzalamak için belirli bir süre tanıması, uygun görülmesi halinde bir defaya mahsus olmak üzere ek süre verebilmesi öngörülüyor. İkinci defa ek süre verilmesi, ancak idareden kaynaklanan nedenlerle olabiliyor. Verilen süre içerisinde sözleşmenin imzalanmaması durumunda, alınan teminatların irat kaydedilmesi ve diğer teklif sahiplerine davet çıkartılması gerekiyor. Bu hükümler çerçevesinde, şirketlere ikinci bir ek sürenin verilmesi, ihale sürecini de sakatlamış oldu. Mevzuat hükümleri, ancak şirketler üçüncü kez ek süre istediğinde uygulanabildi ve 25 Temmuz itibarıyla arkadan gelen isteklere davetiye çıkarıldı.

Paylaşım mücadelesi

İhale şartnamelerinde, ihaleyi kazanan şirketlere, yeni bir şirket kurulması ve bu şirketin yüzde 49 oranındaki hissesini bir başka yatırımcıya devredebilmesi hakkı tanınıyor. Devir işlemi tamamlanan diğer dağıtım bölgelerinin birçoğunda, ihaleyi kazanan şirketler, ihalede rakibi olan ancak daha düşük teklifte bulunan başka şirketlerle birleştiler.

İhale sürecinin uzamasıyla ilgili gerekçe, ihaleyi kazanan şirketlerin kredi bulamaması şeklinde açıklanıyor. Ancak dağıtım özelleştirmelerinde işletilen karmaşık süreç, sorunların daha kapsamlı olabileceğini düşündürüyor. İhalelerin tamamlanmasından sonra hisse devir sözleşmelerinin imzalanmasının uzun bir süre almasının arkasında, elektrik dağıtım bölgelerinin paylaşımına yönelik kavga verildiğine ilişkin iddialar ortaya atılıyor. Kazanan şirkete sonradan ortak edilen şirketlerin siyasal iktidara yakınlıkları ile tanınmaları, paylaşımın dışarıdan bir el tarafından mı yönetildiği kuşku yaratan da beraberinde getiriyor.

Devir aşamasında rekabet faktörü

Dağıtım özelleştirmelerinin son aşamasına gelindiğinde, Rekabet Kurulu'nun özelleştirme işlemine dair izin kararlarında da bir farklılaşma ortaya çıktı. İhaleler öncesinde Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ'nin (TEDAŞ) özelleştirilmesine yönelik oluşturulan Rekabet Kurulu kararında, geçiş dönemi sonuna kadar dağıtım faaliyet-

Elektrik dağıtım özelleştirmelerinin son ihalesinde dağıtım bölgelerinin devriyle ilgili sorun henüz aşılamadı. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı üçüncü kez ek süre isteyen firmaların tekliflerini geçersiz sayıp, daha düşük teklif veren firmalara çağrı yaptı.

leri ile diğer elektrik piyasası faaliyetlerinin (perakende satış) hukuki olarak ayrıştırılmasının nihai izin koşulu olduğu ve ileriki aşamalarda 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırılık belirlenmesi halinde, devirle ilgili koşul ve yükümlülükler getirilebileceği veya devire izin verilmeyebileceği belirlenmişti. Rekabet Kurulu'nun her bir elektrik dağıtım ihalesi için vermiş olduğu izin kararlarında da, dağıtım şirketlerinin, elektrik üretim ve perakende satış faaliyetleri açısından, yani dikey bütünleşme yönüyle rekabet hukukuna aykırılık kriterleri değerlendirilmiş, bir şirketin birden fazla dağıtım bölgesinde faaliyet göstermesinin (yatay bütünleşme) herhangi bir aykırılık oluşturmayacağı vurgulanmıştı.

Yeni yatay bütünleşme kriteri

ÖİB'nin gerçekleştirdiği ve yedi elektrik dağıtım bölgesini içeren son iki ihalesiyle ilgili Rekabet Kurulu kararlarında, yatay bütünleşmeyle ilgili de yeni bir kriter ortaya çıktı. Rekabet Kurulu bu kararlarında da yatay yoğunlaşma açısından; elektrik dağıtım hizmetleri pazarının doğal tekel niteliğinde olduğu, özelleştirme işlemlerinin, kamu tekelinin özel tekele devri niteliğinde olacağı, böylece mevcut hakim durumun korunacağı değerlendirildi ve hakim durum değerlendirilmesi bakımından elektrik dağıtım hizmetleri pazarını ele almadı. Ancak, "potansiyel rekabet", "yakınsayan pazarlar" gibi kavramlar çerçevesinde, özellikle doğalgaz piyasası ile elektrik dağıtım

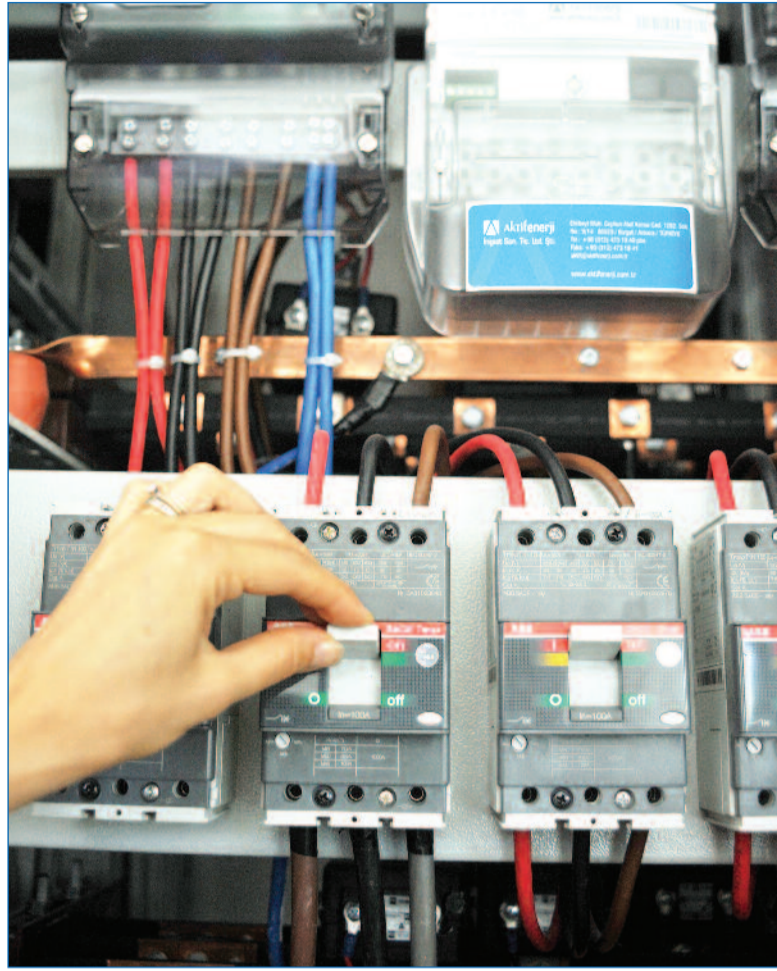

hakim durum yaratılması açısından değerlendirmeler yaptı. Sonuç olarak ise önceki kararlarının aksine, yatay bütünleşme açısından da bir sınırlama getirilmesi gerektiğine ulaştı.

Yüzde 30'un kriteri ne?

Rekabet Kurulu'nun daha önceki kararlarında, hakim duruma ilişkin olarak pazar payının yüzde 40 seviyesinden itibaren değerlendirileceği belirtilirken, son iki kararında, Kurul'un daha önceki genel bir Tebliğine atıfta bulunularak yüzde 25 pay oranını geçen teşebbüslerin hakim durum bakımından daha hassas incelenmesi gerektiği vurgulandı ve sonuç olarak "ilgili teşebbüsün dikey bütünleşme bakımından ciddi bir üretim faaliyeti bulunmasa bile sadece dağıtım ve perakende seviyesindeki yatay yoğunlaşma bakımından en fazla yüzde 30 oranına ulaşılmasına" izin verilmesi benimsendi. Belirlenen bu orana ilişkin olarak ise "hemen belirtmek gerekir ki, burada belirtilen yüzde 30 oranı sektörel düzenlemelerde yer alan ve katı bir şekilde uygulanan bir piyasa eşiği değil; dağıtım özelleştirmeleri sürecinde 4054 sayılı Kanun'un 7. Maddesi kapsamında yapılacak hakim durum değerlendirme ve tespitine ilişkin bir kılavuz niteliindedir" yorumunda bulunuldu.

Rekabet Kurulu'nun, dağıtım özelleştirmelerinin başında yapması gereken, yatay bütünleşmeye yönelik hakim durum değerlendirmesini, özelleştirme ihalelerinin sonunda, gerçekleşen tabloya göre yapmış olması, rekabet hukuku açısından içinde bulunulan açmazı ifade ediyor. Özelleştirme işlemlerinin sonunda verilen bu kararlarda bile, dağıtım şirketlerinin hangi oranda pazar payına sahip olabileceğine, objektif bir yorum getiremiyor ve sonuç olarak or-

taya atılan yüzde 30 pazar payı kriterinin nasıl belirlendiği de açıklanamıyor.

Yapılan yüzde 30 pazar payı değerlendirilmesi sonucunda, birden fazla dağıtım bölgesinin ihalesini kazanan kimi şirketlerin, hangi bölgeleri birlikte devir alabileceği ve alamayacağına yönelik somut değerlendirmelere ulaşıyor. Oysa bu değerlendirmenin daha baştan yapılması, dağıtım bölgeleri itibarıyla hakim durumun hangi koşullarda ortaya çı-

kacağına ya da etkileneceğinin tespit edilmesi gerekiyordu.

İhale sürecinin çeşitli aşamalarında yaşanan bu sorunlar, elektrik dağıtım özelleştirmelerinde, şirketlerin pazar paylaşımının etkili olduğu ve bu paylaşımın dışarıdan yapılan müdahalelerle şekillendiğini düşündürüyor. Şimdi, enerji özelleştirmeleriyle serbestleşmenin mi yaşandığı, yoksa dostlar arası alış-veriş mi yapıldığı sorusunun daha güçlü sorulması gerekiyor.

Kim kazandı, kim devraldı?

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülen ihale süreci kapsamında bugüne kadar 9 elektrik dağıtım bölgesinin devir işlemleri tamamlandı. Böylece Başkent, Meram, Sakarya, Osmangazi, Uludağ, Çoruh, Çamlıbel, Fırat ve Yeşilirmak elektrik dağıtım şirketleri özel sektörün yönetimine geçti.

Bu 9 şirketin yanı sıra ihale süreçleri kapsamı dışında Kayseri ve Civarı Elektrik, Aydem Elektrik ve AKEDAŞ tarafından işletilen 3 özel elektrik dağıtım bölgesi daha bulunmaktadır. Muğla, Denizli ve Aydın'ın elektrik dağıtım hizmetleri Aydem'e 20 yıl önceki ihaleye dayanılarak 15 Ağustos 2008 tarihinde devredildi. Ancak devir öncesinde Aydem'e yüzde 9'la Küre İletişim ortak oldu.

Kahramanmaraş, Adıyaman illerinin elektrik dağıtımını ise 15 yıl önce yapılan ihaleye dayanılarak AKEDAŞ'a devredildi.

İhaleyi kazanan şirkete yeni ortak uygulaması bu dönem gerçekleşen özelleştirmelerde de yaşandı. Meram EDAŞ ihalesinde, en yüksek teklifi Alsim Alarko vermiş, üçüncü sırada ise

Cengiz İnşaat yer almıştı. Alsim Alarko'nun ihalede rakibi olan ve 3. sırada yer alan Cengiz İnşaat ortaklığı ile kurulan Alcen adlı şirketin bölgeyi devraldığı görüldü.

Uludağ EDAŞ'ın özelleştirme ihalesinde en yüksek teklifi 940 milyon dolar ile Limak İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. verirken, Çamlıbel EDAŞ ihalesinde ise 258.5 milyon dolar ile en yüksek teklifi Kolin İnşaat yaptı. Her iki ihaleye bu firmaların yanı sıra Cengiz İnşaat da katıldı. Devir aşamasına gelindiğinde Uludağ için büyük ortağın Limak olduğu, Çamlıbel için büyük ortağın Kolin İnşaat olduğu iki farklı şirket oluşturuldu ve Limak, Kolin ve Cengiz İnşaat ortaklığı bu iki bölgeyi de devraldı. Böylece Cengiz İnşaat ihalesini kazanamadığı üç elektrik dağıtım bölgesine ortak oldu.

İhale şartnamelerinde, kazanan firmanın sonradan yüzde 49'a kadar hisse için ortak alabilmesine izin verilerek, dağıtım bölgelerinin kime, nasıl devredileceğinin ihale süreci dışında belirlenmesinin yolu açıldı. Tam olarak kimin kazandığının bile net olmaması bu ihaleleri yarışma olmaktan çıkardı. ■

ENERJİ POLİTİK

Doç. Dr. Mitat ÇELİKPALA
Kadir Has Üniversitesi Öğretim Üyesi

Rusya ile nükleer ilişki

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın elektrik üretiminde nükleer santrallerin kullanılması konusundaki ısrarı sürüyor. Akkuyu santralının inşasına 2014'te başlanması ve 2021'de elektrik üretimine geçilmesi bekleniyor.

Karşı karşıya kalınan "Rusya'ya bağımlılık" eleştirilerinin yatıştırılması adına Güney Kore ve Japonya ile Sinop'ta ikinci bir santral inşası için müzakereler yürütülüyor. Bu müzakerelerde bir sonuca ulaşamaması ve müzakerelerin "ucu açık" bir biçimde "askıya" alınması ise akılları karıştırıyor. Rus yetkililerin, "Türkiye'de en az iki nükleer santral inşa edileceğini" defalarca açıklamış olmaları, askıya alınan müzakerelere daha da hassas yaklaşımı zorunlu kılıyor.

Rusya açısından...

Gelişmelere Rusya açısından baktığımızda dikkat çekici unsurlar göze çarpıyor. Moskova yönetimi, nükleer teknolojisini uluslararası alanda Enerji Bakanlığı aracılığıyla değil Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir firmayla pazarlıyor. Rusya, tamamen ya da kısmen kendi hazinesinin sağladığı kredilerle 2010 başından itibaren 5 ülkede nükleer santral inşa ediyor: Ukrayna, Belarus, Hindistan, Çin ve Türkiye. Vietnam ve Bangladeş ise sırada.

Rusya bu ülkelerde yalnızca tesis inşa edip elektrik satmayacak. Aynı zamanda tesislerde kullanılacak nükleer yakıtı da sağlayacak. Atık ise Rusya'da işlendikten sonra müşteri ülkede depolanacak. Ayrıca, Türkiye örneğinde olduğu gibi garantili alım sözleşmeleri ve meydana gelebilecek kazaların yarattığı sonuçlardan ev sahibi ülkelerin sorumlu olacağı gibi düzenlemeler de cabası...

Ayrıntılara sapsızmadan Rus enerji politikalarını stratejik düzeyde değerlendirmek gerekiyor. Putin'i Rusya'da vazgeçilmez kılan başlıca unsur uygulanan enerji politikalarıydı. 2000'li yılların politikası, doğalgaz ve petrol ihracatını önceleleyen ve buradan elde edilen gücün dış politika dahil her alanda kullanılmasını öngören bir yaklaşımdı. Yaklaşımın dikkatlice uygulandığı ve Gazprom gibi yatay örgütlenmiş devlet şirketleri aracılığıyla başarıya ulaştığı görülmekte. Rusya'nın tüm borçlarını ödemesini, ekonomik ve ticari olarak etkin bir aktör haline gelmesini ve Putin'in elde edilen bu gücü 2006-7'den itibaren dış politikada nasıl kullandığını hatırlamak gerek...

Rusya'nın, uluslararası ekonomik krizin yarattığı sıkıntılı ortamda enerji politikalarını gözden geçirdiği görülüyor. Putin'in en yakını ve Başkanlığı devrettiği Dmitry Medvedev'in, enerji politikaları çerçevesinde öncelikli konuma oturduğu Gazprom'un başından geldiğini aklımızda tutalım. Putin, Başbakan olarak göreve başladığında ise Enerji ve Sanayi Bakanlığı'nı ikiye böldü. Ortaya çıkan Enerji Bakanlığı'nın başına Sergey Şmatko'yu getirdi. Şmatko'nun, daha önce devletin sahip olduğu nükleer sağlayıcısı firmanın başkanı olması bir tesadüf değil. Ayrıca Şmatko, 2005-2008 arası Rusya'nın sivil amaçlı tüm nükleer tesislerinin bağlı olduğu devlet firmasının da başkan yardımcısıydı. Kısacası bu görevlendirme, doğalgaz ve petrolün yarattığı etkinliğe, yeni bir pencere açarak nükleer enerjinin eklenmesi anlamına geliyor.

Yani Rusya uzman isimlerin yönetiminde sahip olunan kaynakların tamamını kullanarak etkin ve saldırgan bir enerji politikası yürütüyor. Dış politika öncelikleriyle desteklenerek şekillendirilen bu yaklaşımın Rusya'yı etkin kıldığı ve enerji ihraç ettiği ülkeleri bağımlı kıldığı görülüyor.

Rusya etkin, akılcı ve organize bir enerji politikası tanımlıyor ve yürütüyor.

Ya biz?